

MUHANDISLIK

& IQTISODIYOT

4-MAXSUS SON

*Ijtimoiy-iqtisodiy, innovatsion texnik,
fan va ta'limga oid ilmiy-amaliy jurnal*

2026
sentyabr-oktabr

Belarus–O'zbekiston

ilmiy-texnik hamkorligi: zamonaviy muhandislik
ta'limi, amaliy kvalifikatsiyalar va innovatsion
sanoat rivoji

ISSN: 3060-463X

Xalqaro ilmiy-amaliy konferensiya

РЭУ.РФ
ИМЕНИ Г.В. ПЛЕХАНОВА
ФИЛИАЛ В Г. ТАШКЕНТЕ

muhandislik & iqtisodiyot

ijtimoiy-iqtisodiy, innovatsion texnik,
fan va ta'limga oid ilmiy-amaliy jurnal

Elektron nashr, 2026-yil, sentyabr/oktabr.

Bosh muharrir:

Zokirova Nodira Kalandarovna, iqtisodiyot fanlari doktori, DSc, professor

Bosh muharrir o'rinbosari:

Shakarov Zafar G'afarovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori, PhD, dotsent

Tahrir hay'ati:

Abduraxmanov Kalendar Xodjayevich, O'z FA akademigi, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Sharipov Kongratbay Avezimbetovich, texnika fanlari doktori, professor

Maxkamov Baxtiyor Shuxratovich, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Abduraxmanova Gulnora Kalandarovna, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Shaumarov Said Sanatovich, texnika fanlari doktori, professor

Turayev Bahodir Xatamovich, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Nasimov Dilmurod Abdulloyevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor

Allayeva Gulchexra Jalgasovna, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Arabov Nurali Uralovich, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Maxmudov Odiljon Xolmirzayevich, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Xamrayeva Sayyora Nasimovna, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Bobonazarova Jamila Xolmurodovna, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Irmatova Aziza Baxromovna, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Bo'taboyev Mahammadjon To'ychiyevich, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Shamshiyeva Nargizaxon Nosirxuja kizi, iqtisodiyot fanlari doktori, professor,

Xolmuxamedov Muhsinjon Murodullayevich, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent

Xodjayeva Nodiraxon Abdurashidovna, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent

Amanov Otabek Amankulovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent

Toxirov Jaloliddin Ochil o'g'li, texnika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)

Qurbonov Samandar Pulatovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)

Zikriyoyev Aziz Sadulloyevich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)

Tabayev Azamat Zaripbayevich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)

Sxay Lana Aleksandrovna, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent

Ismoilova Gulnora Fayzullayevna, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent

Djumaniyazov Umrbek Ilxamovich, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent

Kasimova Nargiza Sabitdjanovna, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent

Kalanova Moxigul Baxritdinovna, dotsent

Ashurzoda Luiza Muxtarovna, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)

Sharipov Sardor Begmaxmat o'g'li, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)

Tursunov Ulug'bek Sativoldiyevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), dotsent

Bauyetdinov Majit Janizaqovich, Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti dotsenti, PhD

Botirov Bozorbek Musurmon o'g'li, Texnika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)

Sultonov Shavkatjon Abdullayevich, Kimyo fanlari doktori, (DSc)

Jo'raeva Malohat Muhammadovna, filologiya fanlari doktori (DSc), professor.

Yusupov Maxamadamin Abduxamidovich, iqtisodiyot fanlari nomzodi (DSc), professor

Kalonova Moxigul Baxritdinovna, iqtisodiyot fanlari nomzodi (PhD), dotsent

Mirzayev Kulmamat Djanzakovich, iqtisodiyot fanlari nomzodi (DSc), professor.

Karimova Nilufar Sadirdin qizi, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)

Norboyev Odil Abrayevich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent

Karimova Nilufar Sadirdin qizi, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)

Pardaev Umidjon Uralovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor

Xolmirzayev Ulug'bek Abdulazizovich, Iqtisodiyot fanlari doktori (DSc)

muhandislik & iqtisodiyot

ijtimoiy-iqtisodiy, innovatsion texnik,
fan va ta'limga oid ilmiy-amaliy jurnal

- 05.01.00 – Axborot texnologiyalari, boshqaruv va kompyuter grafikasi
- 05.01.01 – Muhandislik geometriyasi va kompyuter grafikasi. Audio va video texnologiyalari
- 05.01.02 – Tizimli tahlil, boshqaruv va axborotni qayta ishlash
- 05.01.03 – Informatikaning nazariy asoslari
- 05.01.04 – Hisoblash mashinalari, majmualari va kompyuter tarmoqlarining matematik va dasturiy ta'minoti
- 05.01.05 – Axborotlarni himoyalash usullari va tizimlari. Axborot xavfsizligi
- 05.01.06 – Hisoblash texnikasi va boshqaruv tizimlarining elementlari va qurilmalari
- 05.01.07 – Matematik modellash
- 05.01.11 – Raqamli texnologiyalar va sun'iy intellekt
- 05.02.00 – Mashinasozlik va mashinashunoslik
- 05.02.08 – Yer usti majmualari va uchish apparatlari
- 05.03.02 – Metrologiya va metrologiya ta'minoti
- 05.04.01 – Telekommunikatsiya va kompyuter tizimlari, telekommunikatsiya tarmoqlari va qurilmalari. Axborotlarni taqsimlash
- 05.05.03 – Yorug'lik texnikasi. Maxsus yoritish texnologiyasi
- 05.05.05 – Issiqlik texnikasining nazariy asoslari
- 05.05.06 – Qayta tiklanadigan energiya turlari asosidagi energiya qurilmalari
- 05.06.01 – To'qimachilik va yengil sanoat ishlab chiqarishlari materialshunosligi
- 05.08.03 – Temir yo'l transportini ishlatish
- 05.08.06 – "G'ildirakli va gusenisali mashinalar va ularni ishlatish" (texnika fanlari)
- 05.09.01 – Qurilish konstruksiyalari, bino va inshootlar
- 05.09.04 – Suv ta'minoti. Kanalizatsiya. Suv havzalarini muhofazalovchi qurilish tizimlari
- 10.00.06 – Qiyosiy adabiyotshunoslik, chog'ishtirma tilshunoslik va tarjimashunoslik
- 10.00.04 – Yevropa, Amerika va Avstraliya xalqlari tili va adabiyoti
- 08.00.01 – Iqtisodiyot nazariyasi
- 08.00.02 – Makroiqtisodiyot
- 08.00.03 – Sanoat iqtisodiyoti
- 08.00.04 – Qishloq xo'jaligi iqtisodiyoti
- 08.00.05 – Xizmat ko'rsatish tarmoqlari iqtisodiyoti
- 08.00.06 – Ekonometrika va statistika
- 08.00.07 – Moliya, pul muomalasi va kredit
- 08.00.08 – Buxgalteriya hisobi, iqtisodiy tahlil va audit
- 08.00.09 – Jahon iqtisodiyoti
- 08.00.10 – Demografiya. Mehnat iqtisodiyoti
- 08.00.11 – Marketing
- 08.00.12 – Mintaqaviy iqtisodiyot
- 08.00.13 – Menejment
- 08.00.14 – Iqtisodiyotda axborot tizimlari va texnologiyalari
- 08.00.15 – Tadbirkorlik va kichik biznes iqtisodiyoti
- 08.00.16 – Raqamli iqtisodiyot va xalqaro raqamli integratsiya
- 08.00.17 – Turizm va mehmonxona faoliyati

Ma'lumot uchun, OAK
Rayosatining 2024-yil 28-avgustdagi 360/5-son qarori bilan "Dissertatsiyalar asosiy ilmiy natijalarini chop etishga tavsiya etilgan milliy ilmiy nashrlar ro'yxati"ga texnika va iqtisodiyot fanlari bo'yicha "Muhandislik va iqtisodiyot" jurnali ro'yxatga kiritilgan.

Muassis: "Tadbirkor va ishbilarmon" MChJ

Hamkorlarimiz:

1. Toshkent shahridagi G.V.Plexanov nomidagi Rossiya iqtisodiyot universiteti
2. Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti
3. Toshkent irrigatsiya va qishloq xo'jaligini mexanizatsiyalash muhandislari instituti" milliy tadqiqot universiteti
4. Islom Karimov nomidagi Toshkent davlat texnika universiteti
5. Muhammad al-Xorazmiy nomidagi Toshkent axborot texnologiyalari universiteti
6. Toshkent davlat transport universiteti
7. Toshkent arxitektura-qurilish universiteti
8. Toshkent kimyo-texnologiya universiteti
9. Jizzax politexnika instituti

MUNDARIJA

AHOLI DAROMADLARI VA TURMUSH DARAJASI: O'ZARO BOG'LIQLIK NAZARIYASI	9
Abidova Shahnoza Abduvaliyevna	
THE IMPACT OF BUY NOW, PAY LATER SERVICES ON E-COMMERCE SALES	12
Maxmudova Munisaxon Abbos qizi	
ROUTE-LEVEL PROFITABILITY ZONES IN RAILWAY PASSENGER TRANSPORT	16
Eshboyev Ulugbek Farxodovich	
AHOLI DAROMADLARI VA TURMUSH DARAJASI: O'ZARO BOG'LIQLIK NAZARIYASI	20
Abidova Shahnoza Abduvaliyevna	
ОПЕРАЦИОННАЯ ЭФФЕКТИВНОСТЬ КАК ДРАЙВЕР ESG-ТРАНСФОРМАЦИИ ПРЕДПРИЯТИЙ ПОЛИМЕРНОЙ УПАКОВКИ В УСЛОВИЯХ РАЗВИВАЮЩИХСЯ ЭКОНОМИК: ЭМПИРИЧЕСКОЕ ОБОСНОВАНИЕ НА ПРИМЕРЕ ООО «SIRDARYO MEGA LUKS»	23
Ташпулатов Дильмурад Рустамович	
PREPARING STATE-OWNED COMMERCIAL BANKS FOR PRIVATIZATION: INSTITUTIONAL TRANSFORMATION, CORPORATE GOVERNANCE, AND CAPITAL MARKET READINESS IN UZBEKISTAN..	28
Salamov Islam Tashkazakovich	
RAQAMLI TO'LOVLAR ORQALI YASHIRIN IQTISODIYOT KO'LAMINI QISQARTIRISH: XITOIY TAJRIBASI VA MAKROFISKAL SABOQLAR.....	34
Shonazarov Ashurali Akabayevich	
DIGITAL FACTORS INFLUENCING THE DEVELOPMENT OF THE SERVICE SECTOR IN TASHKENT CITY	37
Abdikayumov Bekzod Turdiniyozovich	
METALLARGA MEXANIK ISHLOV BERISH JARAYONLARINI KOMPYUTER MODELLASHTIRISH ASOSIDA OPTIMALLASHTIRISH VA SAMARADORLIGINI OSHIRISH	41
Usmonov Abbos Valijon o'g'li	
IMPROVING THE MECHANISM FOR EXPERT ASSESSMENT AND CERTIFICATION OF FOOD SAFETY BASED ON QUESTIONNAIRE SURVEYS	45
Mahamatova Maftuna Shukrullo qizi	
BEYOND FINANCIAL METRICS: RAILWAY TRANSPORT EFFICIENCY	48
Kurambayev Alisher Saburbayevich	
TRANSFORMATSIYALASHUV SHAROITIDA TIJORAT BANKLARINING KREDIT PORTFELINI BOSHQARISHNING NAZARIY ASOSLARI	53
Jo'rayev Eldor Berdibekovich	

TRANSFORMATSIYALASHUV SHAROITIDA TIJORAT BANKLARINING KREDIT PORTFELINI BOSHQARISHNING NAZARIY ASOSLARI

Jo'rayev Eldor Berdibekovich

KIUT mustaqil tadqiqotchisi, AITB "Ipak Yo'li" banki Mirobod filiali boshqaruvchisi

Annotatsiya. Transformatsiya jarayonida tijorat banklarining kredit portfelini boshqarish zamonaviy bank menejmenti va moliyaviy tizimni isloh qilish yo'nalishida muhim ahamiyat kasb etadi. Tijorat banklari kredit portfelini boshqarishning asosiy maqsadi, bir tomondan, bank faoliyatining barqarorligi va xavfsizligini ta'minlash bo'lsa, ikkinchi tomondan, aktiv operatsiyalardan yuqori daromad olishga erishishdan iborat. Jahon moliya bozorida raqobatning kuchayib borishi va transformatsiya jarayonlarining jadallashuvi sharoitida tijorat banklari kredit portfelini samarali boshqarish dolzarb ahamiyat kasb etmoqda. Mazkur tadqiqotda tijorat banklarining kredit portfelini boshqarish, xususan, xususiy tijorat banklarida kredit portfelini boshqarishning muhim xususiyatlari tahlil qilingan.

Kalit so'zlar: tijorat banklari, kredit, kredit portfeli, xususiy banklar, muammoli kreditlar, transformatsiya, bankning ichki tizimi, tashkiliy tuzilma, boshqaruv.

Abstract. Credit portfolio management in commercial banks plays an important role in modern banking management and the transformation of the financial system. The primary objective of managing a commercial bank's credit portfolio is, on the one hand, to ensure the stability and security of banking operations and, on the other hand, to achieve higher returns from active operations. In the context of increasing competition in global financial markets and accelerating transformation processes, effective credit portfolio management in commercial banks is becoming increasingly relevant. This study analyses the key features of credit portfolio management in commercial banks, with particular emphasis on private commercial banks.

Keywords: commercial banks, credit, credit portfolio, private banks, non-performing loans, transformation, internal banking system, organizational structure, management.

Аннотация. Управление кредитным портфелем коммерческих банков имеет важное значение в современном банковском менеджменте и в процессе трансформации финансовой системы. Основной целью управления кредитным портфелем коммерческого банка является, с одной стороны, обеспечение стабильности и безопасности банковской деятельности, а с другой — достижение высокой доходности активных операций. В условиях усиления конкуренции на мировых финансовых рынках и ускорения трансформационных процессов эффективное управление кредитным портфелем коммерческих банков приобретает особую актуальность. В данном исследовании проанализированы ключевые особенности управления кредитным портфелем коммерческих банков, в частности частных коммерческих банков.

Ключевые слова: коммерческие банки, кредит, кредитный портфель, частные банки, проблемные кредиты, трансформация, внутренняя система банка, организационная структура, управление.

Bank tizimida amalga oshirilayotgan transformatsiya jarayonlari sohaga zamonaviy bozor mexanizmlarini izchil joriy etish va bank faoliyatini takomillashtirish zaruratini kuchaytirmoqda. Iqtisodiy rivojlanishning zamonaviy bosqichida tijorat banklarining kreditlash imkoniyatlarini kengaytirish, xizmatlar samaradorligini oshirish hamda boshqaruv mexanizmlarini takomillashtirish bank tizimining muhim yo'nalishlaridan biri hisoblanadi. Tijorat banklari kredit qo'yilmalari xo'jalik yurituvchi subyektlarning joriy va investitsion xarajatlarini moliyalashtirishning asosiy manbalaridan biri bo'lib, iqtisodiyotning barqaror rivojlanishini ta'minlashda muhim o'rin tutadi¹.

Fikrimizcha, transformatsiya jarayoni bankning ichki tizimi, tashkiliy tuzilmasi, texnologiyalari, xizmat ko'rsatish uslublari hamda risklarni boshqarish mexanizmlarini zamonaviy talablar asosida takomillashtirish jarayonini ifodalaydi. Jahon moliya bozorlarida yuz berayotgan iqtisodiy, texnologik va institutsional o'zgarishlar sharoitida tijorat banklarida transformatsiya bilan bog'liq risklarni samarali boshqarish, kredit mahsulotlarini diversifikatsiyalash hamda kredit portfeli samaradorligini oshirish muhim ahamiyat kasb etadi.

Iqtisodiy adabiyotlarda transformatsiya jarayonida tijorat banklari kredit portfelini samarali boshqarish

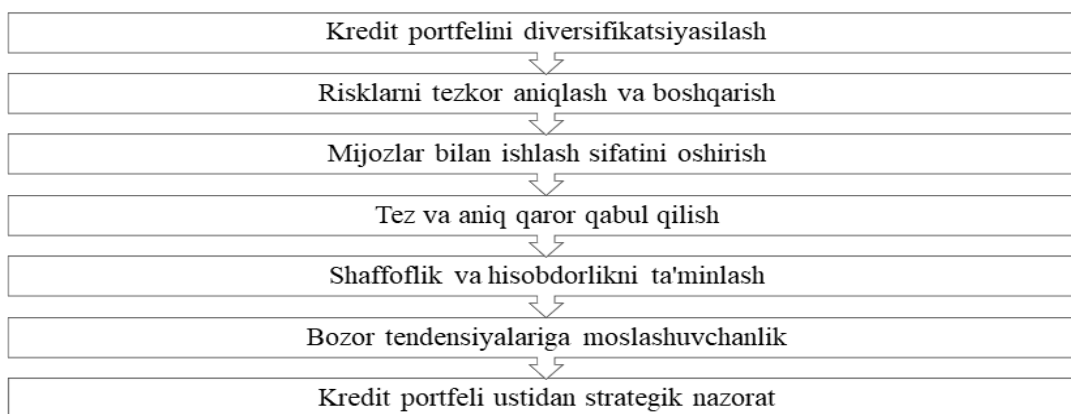
1 Sadikov I.G'., "Iqtisodiyotni transformatsiyalash jarayonida tijorat banklarining moliyaviy barqarorligini ta'minlash yo'llari". Iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD) ilmiy darajasini olish uchun bajarilgan diss. avtoreferati. –T.: 2024, TDIU.

ko'pchilik iqtisodchi olimlar tomonidan turlicha talqin qilinganligini ko'rishimiz mumkin. Ularning ayrimlarining fikr-mulohazalarini ko'rib chiqsak. Xususan, xorijiy olim Porter T. (2025), banklar kredit portfelini boshqarishda transformatsion yondashuvning muhim ahamiyati nafaqat texnologik, balki strategik, operatsion va iqtisodiy jihatdan bank faoliyatini samaradorligini oshirishga xizmat qilishini ta'kidlagan. Shuningdek, transformatsiya jarayonida tijorat banklari kredit portfelini boshqarishda muhim jihat banklarning bozor tendensiyalariga moslashuvchanligini ta'minlash hisoblanadi².

Shu bilan birga, transformatsiya jarayonida tijorat banklari kredit portfelini boshqarishda kreditlash uchun zarur moliyaviy resurslarni shakllantirish, banklarning likvidligini ta'minlash, risk va foyda o'rtasidagi o'zaro munosabatlarni samarali boshqarish, kredit portfelini samarali boshqarishda shaffoflik va hisobdorlikni ta'minlash, kreditlash hajmini oshirish, muammoli kreditlar yuzaga kelish sabablarini oldindan baholash kabi dolzarb masalalar yotadi³. Ta'kidlash lozim, transformatsiyalash jarayoni kredit operatsiyalarini raqamli tizimlarda aks ettirish darajasini oshiradi. Buning natijasida, bank ichki audit va nazorat jarayonlari shaffof va avtomatlashtirilgan holda tashkil etilishi, kredit portfelini sifatini oshirishga xizmat qiladi.

Transformatsiyalash jarayonida tijorat banklari kredit portfelini boshqarishda raqamli moliyaviy xizmatlar orqali kredit ajratish va monitoring jarayonlarini avtomatlashtirish, ya'ni fintech integratsiyasi muhim ahamiyat kasb etadi. Shuningdek, kredit oluvchilarning to'lov qobiliyatini prognoz qilish uchun sun'iy intellekt modellaridan, xususan sun'iy intellekt (AI) va mashinali o'rganish (Machine Learning, ML) asosida kredit reytingini baholash dolzarb yo'nalish hisoblanadi. Shu bilan birga, mijozlar haqidagi real vaqt ma'lumotlari asosida kredit portfelini diversifikatsiya qilish imkoniyatlari, keng hajmdagi mijozlar ma'lumotlari orqali kredit risklarini chuqur tahlil qilishda Big Data va analitika muhim sanaladi.

Quyida keltirilgan rasmda tijorat banklari kredit portfelini boshqarishda transformatsiyaning muhim jihatlarini ko'rishimiz mumkin.

1-rasm. Transformatsiyalash jarayonida tijorat banklari kredit portfelini boshqarish jihatlar⁴

Transformatsiya sharoitida ayrim yangi turdagi risklar yuzaga kelishi mumkin. Tijorat banklari uchun kredit portfelini samarali boshqarishda xavflarni kamaytirish, kredit portfelining daromadlilikini ta'minlash, bankning moliyaviy barqarorligini oshirish muhim sanaladi. Transformatsiya jarayonida risklarni tezkor aniqlash va boshqarish imkoniyati ortadi, xususan, raqamli monitoring tizimlari asosida kredit risklarini real vaqt rejimida kuzatib borish va tahlillar amalga oshirish imkoniyati kengayadi⁵.

Shuningdek, transformatsiyalash jarayonida tijorat banklari kredit portfelini samarali boshqarishda riskka asoslangan boshqaruv (Risk-Based Management) konsepsiyalari muhim ahamiyat kasb etadi. Bank tomonidan kreditlash qarorlarini qabul qilishda kutilayotgan daromad va potensial yo'qotishlar hisobga olinadi. Transformatsiya doirasida banklar riskka asoslangan baholash tizimlaridan, xususan, kredit skoring, risk monitoring platformalaridan keng foydalaniladi. Kreditlashda asosiy e'tibor kredit risklarini baholash, ularni minimallashtirish va nazorat qilishga qaratiladi. Izlanishlar shuni tasdiqlaydiki, bu konsepsiya asosida bank faoliyatidagi barcha qarorlar xavf tahlili asosida qabul qilinadi⁶.

Quyida keltirilgan rasmda transformatsiyalash jarayonida tijorat banklari tomonidan kredit portfelini

2 Porter T. "Digital transformation in banking". March 21, 2025, VisualSP Blog Guide.

3 Allayorov S., Ravshanova M. "Financial technologies: development of innovative Fintech start-ups and its application in banking system of Uzbekistan". International journal of multicultural and multireligious understanding, 2023.

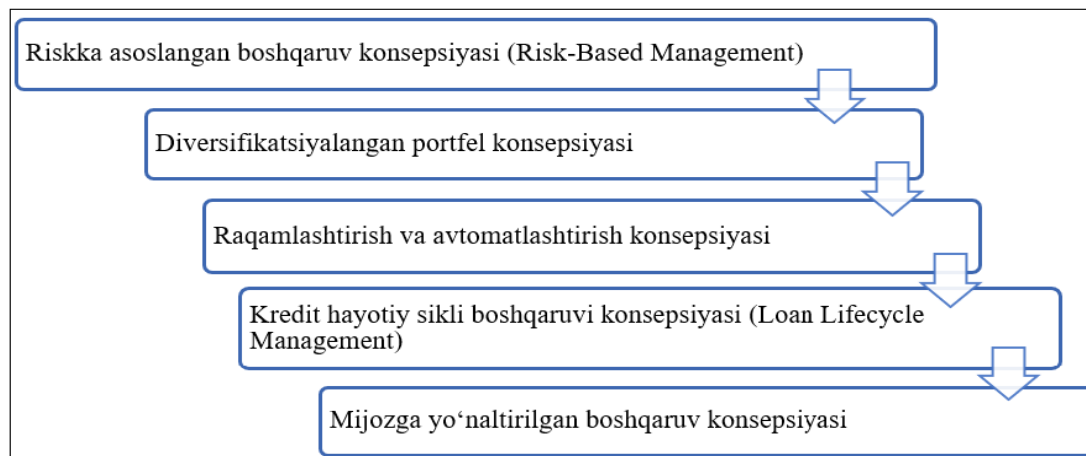
4 Muallif ishlanmasi

5 Otamurodov H.H., "Tijorat banklari kredit portfelini boshqarishni takomillashtirish", PhD ilmiy darajasini olish uchun yozilgan diss. avtoreferati ma'lumotlari. Toshkent, 2019-yil.

6 Sattarov O.B., "Tijorat banklari faoliyati tahlili". O'quv qo'llanma. Toshkent.: «Iqtisod-Moliya», 2013.

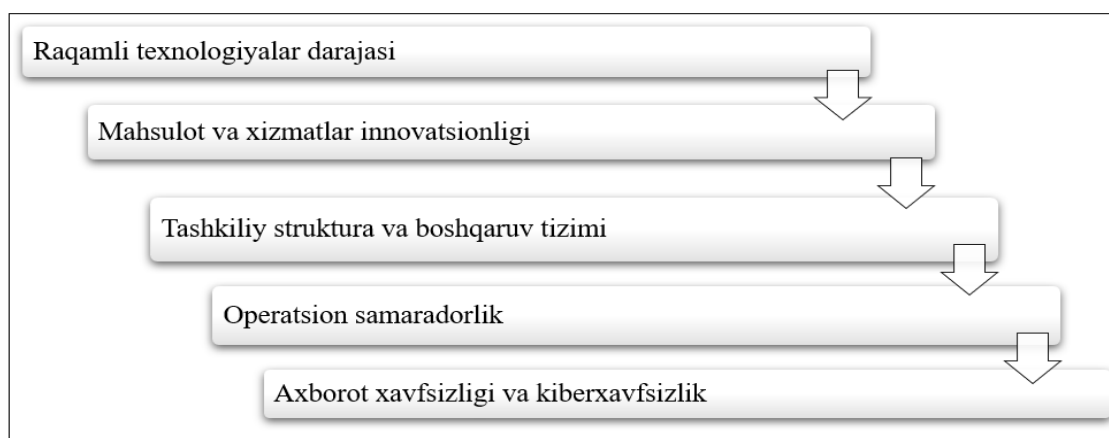
boshqarishda muhim hisoblangan konsepsiyalarni keltiramiz.

2-rasm. Transformatsiyalash jarayonida tijorat banklari kredit portfelini boshqarish konsepsiyalari⁷

Tijorat banklari kredit portfelini boshqarishda tijorat banklarining transformatsiyalashuv darajasi muhim ahamiyat kasb etadi. Ya'ni, kredit portfelini samarali boshqarishda banklarning zamonaviy iqtisodiy sharoitlarga, raqamli texnologiyalar, mijozlar ehtiyojlari va reguliator talablariga moslashganlik darajasini baholash ko'rsatkichlari muhim ahamiyatlidir. Xususan, bank faoliyatida raqamli texnologiyalar darajasi, ya'ni bankning raqamli xizmatlar ulushi (mobil ilova, internet-banking, onlayn kreditlash), mavjud fintex texnologiyalarning joriy holati, mijozlarning raqamli kanallar orqali xizmatlardan foydalanish darajasi, sun'iy intellekt, Big Data kabi texnologiyalardan foydalanish dolzarb ahamiyat kasb etadi.

Quyida keltirilgan rasmda tijorat banklarining transformatsiyalashuv darajasini ifodalovchi mezonlarni keltiramiz.

3-rasm. Tijorat banklarining transformatsiyalashuv darajasi mezonlari⁸

Tijorat banklarining transformatsiyalashuv darajasini ifodalashda axborot xavfsizligi va kiberxavfsizlik, raqamli tizimlar xavfsizligi darajasining holati, antifrod (fraud-detection) texnologiyalar mavjudligi kredit portfelini ustidan nazorat sifatini oshirishga xizmat qiladi. Shu bilan birga, kredit portfelini holatini ko'rsatuvchi muammoli kreditlar bilan ishlashda bankning mijozlar ehtiyojlari asosida xizmatlar ko'rsatish darajasi, Net Promoter Score (NPS) yoki mijozlar qoniqish indeksi holati tahlili, shikoyatlarni ko'rib chiqish tezligi va sifati transformatsiyalashuv darajasining muhim mezonlari sanaladi.⁹

Transformatsiyalashuv banklardan yangi mijoz segmentlariga xizmat ko'rsatishni ifodalaydi, xususan, startap loyihalar, raqamli tadbirkorlar. Bu esa kredit siyosatini qayta ko'rib chiqish va portfelni qayta tuzishni taqozo etadi. Banklar raqamli xizmatlar orqali kredit portfelining diversifikatsiyasi va daromadlilikini oshirish imkoniga ega

⁷ Muallif tomonidan tuzilgan.

⁸ Muallif tomonidan tuzilgan.

⁹ Allayorov S., Ravshanova M. "Financial technologies: development of innovative Fintech start-ups and its application in banking system of Uzbekistan". International journal of multicultural and multireligious understanding, 2023.

bo'ladi¹⁰. Ta'kidlash lozim, har bir kredit turining (iste'mol, ipoteka, biznes kreditlari) rentabelligi va xavf darajasini boshqarish dolzarb sanaladi.

Fikrimizcha, transformatsiyalashuv jarayonida tijorat banklari kredit portfelini boshqarish bankning asosiy strategik funksiyalaridan biridir. Shu bilan birga, bankning rentabelligini ta'minlaydi, uning raqobatbardosh, xavfsiz va barqaror moliyaviy faoliyatini shakllantirishga xizmat qiladi.

Mamlakatimiz tadqiqotchilari S. Allayorov, M. Ravshanova, I. Ibroximovlar o'z ilmiy izlanishlarida transformatsiyalash jarayonida kredit portfelini boshqarish an'anaviy yondashuvlardan farqli ravishda risklarni chuqur tahlil qilish, mijoz ehtiyojlarini ustuvor hisoblash, texnologiyalarga tayanish bank tizimi kredit portfelining samaradorligini oshiradi, xavflarni kamaytiradi va raqobatbardoshligini ta'minlashda muhim ahamiyat kasb etadi.

Shuningdek, banklarda muammoli kreditlar (NPL) yuzaga kelishining asosiy sabablaridan biri mijozlar bilan ishlash sifatining pastligi hisoblanadi. Transformatsiyalashuv natijasida mijozlar bilan ishlash sifatini oshirish, raqamli aloqa kanallari (mobil ilova, chatbot, onlayn banking) orqali mijozlar bilan aloqa o'rnatish imkoniyatlari kengayadi. Bankning mijozlari kredit olish, to'lov qilish, muddat uzaytirish kabi xizmatlardan masofadan turib foydalanishi muammoli kreditlarni boshqarishda asosiy yo'nalish sanaladi¹¹. Mijozlar bilan munosabatlar sifatining ta'minlanishi mijozlar sodiqligini oshiradi va kredit portfelini boshqarish sifatini oshiradi.

Tadqiqotchi I. G'. Sadikov (2024) PhD ilmiy ishlarida keltirilishicha, transformatsiyalashuv sharoitida kredit portfelida risklar darajasi oshadi, ya'ni raqamli xizmatlar kengayishi bilan yangi risklar (masalan, onlayn kreditlashdagi kredit risklari) paydo bo'ladi. Kredit portfelini samarali boshqarish orqali xavf darajasini nazorat qilish zarur hisoblanadi.¹² Shuningdek, bozor ehtiyojlari va mijozlar segmentatsiyasi o'zgaradi. Quyida keltirilgan jadvalda transformatsiya jarayonida tijorat banklari kredit portfelini boshqarishning muhim afzalliklarini keltiramiz.

1-jadval

Transformatsiya jarayonida kredit portfelini boshqarishning muhim jihatlari¹³

Yo'nalishlar	An'anaviy yondashuv	Transformatsiyalash asosidagi yondashuv
Risklarni baholash	Subyektiv (qo'lda)	Avtomatlashtirilgan
Monitoring	Statistik, kechikkan	Raqamli monitoring real vaqtda
Mijoz bilan ishlash	Offlayn, filiallararo	Onlayn, mobil ilovalar orqali
Qaror qabul qilish	Ko'p vaqt talab etadi	Tez va aniq algoritmlar asosida
Kreditlar ajratish	Boshqaruv va bank xodimlari qarorlari	Skoring tizimlari, baholash algoritmlari
Ma'lumotlar bilan ishlash	Qog'oz va statistik hujjatlar	Katta hajmdagi ma'lumotlar va raqamli tahlil vositalari
NPL bilan ishlash	Bank ichki ma'lumotlari	AI (sun'iy intellekt), ML (mashinali o'rganish) metodlari

Transformatsiyalash jarayonida tijorat banklari kredit portfelini boshqarish zamonaviy bank menejmenti va moliyaviy tizim islohotlari yo'nalishida muhim ahamiyat kasb etadi. Transformatsiya jarayoni bank ichki tizimi, tashkiliy tuzilmasi, texnologiyalari, xizmat ko'rsatish uslublari va yuzaga keladigan risklarni boshqarish mexanizmlarining zamonaviy talablar asosida o'zgarishi va takomillashuvini ifodalaydi. Jahon moliya bozorlarida yuz berayotgan iqtisodiy, moliyaviy va texnologik o'zgarishlar sharoitida tijorat banklari faoliyatida transformatsiya bilan bog'liq risklarni samarali boshqarish, kredit mahsulotlarini diversifikatsiyalash hamda kredit portfeli samaradorligini oshirish muhim ahamiyat kasb etadi.

10 Norov A.R., "Tijorat banklarining tadbirkorlik subyektlarini kreditlash metodologiyasini takomillashtirish" i.f.d. ilmiy darajasini olish uchun yozilgan diss. T.: TDIU -2022.

11 Rahimnazarov S.D., "Tijorat banklarining chakana xizmatlarini rivojlantirish yo'llari", Monografiya, "Chinor fayzi baland", Toshkent-2024.

12 Sadikov I.G', "Iqtisodiyotni transformatsiyalash jarayonida tijorat banklarining moliyaviy barqarorligini ta'minlash yo'llari". Iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD) ilmiy darajasini olish uchun bajarilgan diss. avtoreferati. –T.: 2024, TDIU.

13 Muallif ishlanmasi

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO'YXATI

1. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2020-yil 12-maydagi PF-5992-son "2020–2025-yillarga mo'ljallangan O'zbekiston Respublikasining bank tizimini isloh qilish strategiyasi to'g'risida"gi Farmoni [Elektron resurs]. – URL: <https://lex.uz/docs/4811025> (murojaat sanasi: 11.09.2026).
2. O'zbekiston Respublikasi Markaziy banki. 2025-yil uchun moliyaviy barqarorlik sharhi [Elektron resurs]. – Toshkent: O'zbekiston Respublikasi Markaziy banki, 2026. – URL: <https://cbu.uz/uz/financial-stability/> (murojaat sanasi: 11.09.2026).
3. Basel Committee on Banking Supervision. Principles for the Management of Credit Risk [Elektron resurs]. – Basel: Bank for International Settlements, 2025. – 19 p. – URL: <https://www.bis.org/> (murojaat sanasi: 11.09.2026).
4. European Banking Authority. Guidelines on Loan Origination and Monitoring. EBA/GL/2020/06 [Elektron resurs]. – Paris: European Banking Authority, 2020. – URL: <https://www.eba.europa.eu/> (murojaat sanasi: 11.09.2026).
5. Vives X. Digital Disruption in Banking // Annual Review of Financial Economics. – 2019. – Vol. 11. – P. 243–272. – DOI: 10.1146/annurev-financial-100719-120854.
6. Thakor A. V. Fintech and Banking: What Do We Know? // Journal of Financial Intermediation. – 2020. – Vol. 41. – Art. 100833. – DOI: 10.1016/j.jfi.2019.100833.
7. Boot A. W. A., Hoffmann P., Laeven L., Ratnovski L. Fintech: What's Old, What's New? // Journal of Financial Stability. – 2021. – Vol. 53. – Art. 100836. – DOI: 10.1016/j.jfs.2020.100836.
8. Ibroximov I., Adhamov U. Tijorat banklarining kredit portfelini diversifikatsiyalash va ularni takomillashtirish yo'llari // Zamonaviy dunyoda innovatsion tadqiqotlar: nazariya va amaliyot. – 2024. – J. 3, № 14. – B. 135–138. – URL: <https://inlibrary.uz/index.php/zdit/article/view/63061> (murojaat sanasi: 11.09.2026).

Ingliz tili muharriri: Feruz Hakimov

Musahhih: Zokir Alibekov

Sahifalovchi va dizayner: Abdurahmon Qurbonov

2026

© Materiallar ko'chirib bosilganda "Muhandislik va iqtisodiyot" jurnali manba sifatida ko'rsatilishi shart. Jurnalda bosilgan material va reklamalardagi dalillarning aniqligiga mualliflar ma'sul. Tahririyat fikri har vaqt ham mualliflar fikriga mos kelamasligi mumkin. Tahririyatga yuborilgan materiallar qaytarilmaydi.

"Muhandislik va iqtisodiyot" jurnali 26.06.2023-yildan
O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Adminstratsiyasi huzuridagi
Axborot va ommaviy kommunikatsiyalar agentligi tomonidan
№S-5669245 reyestr raqami tartibi bo'yicha ro'yxatdan o'tkazilgan.
Litsenziya raqami: №095310.

Manzilimiz: Toshkent shahri Yunusobod
tumani 15-mavze 19-uy

+998 93 718 40 07

<https://muhandislik-iqtisodiyot.uz/index.php/journal>

t.me/yait_2100